

pakiet edukacyjny

***Wszystko,
co chcielibyście
wiedzieć
o odpadach
w Waszej gminie***

© Agnieszka Orłowska, Justyna Skowronek

Korzystamy z dofinansowania
Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej w Gdańsku.

Spis treści

Informacje o projekcie	3
Informacje o pakiecie edukacyjnym	5
Cele i metody edukacji ekologicznej	7
Scenariusze zajęć	11
Propozycje i opisy gier edukacyjnych	21
Wielkoformatowe gry planszowe	27

Informacje o projekcie

Nowelizacja ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2011 r., Nr 152, poz. 897) nałożyła na samorządy gminne nowe rozwiązania dotyczące systemu gospodarki odpadami. Nieodłącznym, założonym w ustawie, elementem wprowadzenia nowych zasad stała się edukacja ekologiczna mieszkańców. Aby rozwiązania wprowadzane przez gminy były efektywne, mieszkańcy powinni znać i rozumieć system gospodarki odpadami, a także wynikające z niego korzyści i obowiązki.

Projekt „Wszystko, co chcielibyście wiedzieć o odpadach w Waszej gminie. Akcja edukacyjna dla mieszkańców Północnego Regionu Gospodarki Odpadami” ma na celu wzmocnienie samorządów gminnych w realizacji obowiązku edukacji ekologicznej w zakresie nowego systemu gospodarowania odpadami. Głównym założeniem projektu jest opracowanie i przekazanie skutecznych narzędzi i materiałów edukacyjnych pracownikom administracyjnym oraz podmiotom, zajmującymi się edukacją ekologiczną (gminne ośrodki kultury, sportu, stowarzyszenia, przedszkola, szkoły itp.) Spotkania i szkolenia realizowane w ramach projektu mają na celu przekazanie istoty i zasad prowadzenia otwartych oraz atrakcyjnych kampanii edukacyjnych podczas imprez organizowanych przez gminy. Ważnym założeniem projektu jest także stworzenie platformy wymiany doświadczeń oraz możliwości współpracy partnerskiej pomiędzy gminami a kluczowymi instytucjami w systemie gospodarowania odpadami, jakimi są regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych.

Celem głównym projektu jest podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców Północnego Regionu Gospodarki Odpadami w województwie pomorskim w zakresie: gospodarki odpadami, recyklingu, minimalizacji powstawania odpadów, segregacji odpadów i minimalizacji ilości odpadów wytwarzanych u źródła.

Cele szczegółowe zakładają wzmocnienie samorządów, w tym głównie pracowników samorządów lokalnych odpowiedzialnych za wdrażanie zapisów nowej ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz innych liderów ekologicznych (liderzy ekologicznych organizacji, pracownicy instytucji prowadzących regionalne instalacje przetwarzania odpadów komunalnych) poprzez przekazanie wiedzy nt. prowadzenia kampanii edukacyjnych. Ważnym celem jest także budowanie nieformalnej sieci współpracy województwa pomorskiego samorządów lokalnych, instytucji, organizacji ekologicznych, RIPOK, w celu informowania i edukowania mieszkańców w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi na terenie województwa pomorskiego.

Efektem projektu jest m.in. niniejszy pakiet edukacyjny. Zaproponowane w pakiecie aktywności z powodzeniem mogą być wdrażane przez lokalne samorządy. Dzięki atrakcyjnej i interaktywnej edukacji ekologicznej oraz współpracy pracowników jednostek samorządu terytorialnego z lokalnymi liderami, pracownikami Regionalnych Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych, przedstawicielami organizacji ekologicznych, sołtysami, nauczycielami etc. możliwe jest **skuteczne dotarcie do każdego mieszkańca i wzmocnienie dobrych nawyków w zakresie właściwego gospodarowania odpadami.**

Realizacja projektu dofinansowana została przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku.

Informacje o pakiecie edukacyjnym

Niniejszy pakiet edukacyjny zrealizowany został w ramach projektu „Wszystko, co chcielibyście wiedzieć o odpadach w Waszej gminie. Akcja edukacyjna dla mieszkańców Północnego Regionu Gospodarki Odpadami”.

Pakiet zawiera treści formalne, dotyczące celów i metod edukacji ekologicznej, dwie wielkoformatowe gry planszowe, scenariusze zajęć, propozycje gier zespołowych oraz filmy edukacyjne.

Opisy scenariuszy i gier wyposażone są w materiał ikonograficzny, ułatwiający animatorowi prowadzącemu zajęcia wykorzystanie proponowanego materiału.

Film edukacyjny pt. *Droga odpadu* stanowi „wirtualną wycieczkę” po regionalnej instalacji przetwarzania odpadów komunalnych. Pokazuje mieszkańcom sposoby zagospodarowania odpadów, wytworzonych w ich gospodarstwach domowych.

Drugi film *Nie spalaj śmieci, spal się ze wstydu* stanowi materiał edukacyjny Zarządu Oddziału Wojewódzkiego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP województwa pomorskiego, przeciwdziałający spalaniu odpadów w gospodarstwach domowych.

Zaproponowane środki dydaktyczne, właściwie wykorzystane np. podczas spotkań i imprez organizowanych dla mieszkańców przez gminy, biblioteki, domy kultury, ośrodki sportu i rekreacji (lub inne lokalne koła czy organizacje) przyczynić się mogą do lepszej segregacji odpadów i minimalizacji ilości odpadów wytwarzanych u źródła.

Wszystkie treści pakietu „**Wszystko, co chcielibyście wiedzieć o odpadach w Waszej gminie**” przygotowane zostały w wersji drukowanej oraz elektronicznej. Dostępne są także (do pobrania) na stronie www.remiasto.eu.

***Cele
i metody
edukacji
ekologicznej***

Edukacja ekologiczna została wpisana na stałe w kanon edukacji. Z punktu widzenia rozwoju cywilizacyjnego i świadomości zagrożeń, jakie może wygenerować człowiek poprzez nieracjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi i nierozważne stosowanie nowych materiałów, substancji, technologii oraz braku wrażliwości i odpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego – stanowi ona konieczność. Tylko ciągła, niekończąca się w czasie edukacja ekologiczna dzieci, młodzieży oraz dorosłych może wspierać podnoszenie świadomości ekologicznej oraz podejmowanie działań zgodnych z zasadami zrównoważonego rozwoju. Właściwą jakość życia – bez umniejszania piękna, bogactwa środowiska przyrodniczego oraz zasobów naturalnych – mogą zapewnić przyszłym pokoleniom tylko świadome i proekologiczne działania we współczesnym społeczeństwie, gospodarce i środowisku.

Edukacja ekologiczna w nowoczesnej szkole uwzględnia w swoich treściach wpływ działalności człowieka na środowisko oraz wynikające z tego konsekwencje. Edukacja ta ma wymiar interdyscyplinarny i zakłada podejmowanie przez nauczycieli spójnych i kompleksowych oddziaływań dydaktyczno-wychowawczych w tym zakresie.

Kierunki działań w prowadzeniu edukacji ekologicznej wyznaczają następujące cele szczegółowe

- uwrażliwienie dzieci i młodzieży na problemy związane z ochroną środowiska naturalnego
- kształtowanie postaw współodpowiedzialności za stan środowiska naturalnego
- upowszechnianie idei zasad zrównoważonego rozwoju i kształtowanie nowych przyzwyczajeń, modelu życia we współczesnym świecie
- motywowanie uczniów do pogłębiania wiedzy z zakresu ekologii i ochrony środowiska
- upowszechnianie wiedzy o problemach ochrony środowiska i ekologii
- aktywizowanie dzieci i młodzieży do podejmowania rozważnych działań dla dobra człowieka i otaczającej go przyrody
- rozwijanie ciekawości ukierunkowanej na ustalanie związków przyczynowo-skutkowych w relacjach człowiek a środowisko naturalne
- uświadamianie uczniom skutków działalności człowieka na stan środowiska naturalnego oraz w konsekwencji wpływu środowiska na zdrowie ludzi

Edukacja ekologiczna w szkole (*kształcenie formalne*) prowadzona jest w ramach

- jednej godziny lekcyjnej czy też kilku zblokowanych godzin, których tematy poświęcone są wybranym zagadnieniom z ekologii i ochrony środowiska i są spójne z nauczaniem przedmiotami
- części czasu lekcji przedmiotowej, której treści są spójne i adekwatne do nauczanego przez nauczyciela przedmiotu oraz treści ujętych na danym etapie kształcenia
- organizowanych w szkole zajęć pozalekcyjnych np. w kółku ekologicznym, gdzie uczniowie pogłębiają i upowszechniają wiedzę z wybranych dziedzin ekologii i ochrony środowiska oraz zachęcają innych do aktywności na rzecz poprawy stanu środowiska naturalnego
- wycieczek dydaktycznych o tematyce ekologicznej lub w tzw. zielonych szkołach, których celem jest pogłębienie przez dzieci i młodzież wybranych zagadnień związanych z ekologią i ochroną środowiska naturalnego, kształtowanie wrażliwości wobec stanu środowiska oraz rozwijanie umiejętności badawczych
- organizowanych przez jedną lub kilka szkół konkursów czy turniejów o tematyce ekologicznej. Taka forma motywuje do samodzielnego pogłębiania wiedzy (kształcenie nieformalne) i/lub silnie wpływa na kształtowanie i utrwalanie postaw proekologicznych

Obecne zmiany w systemie edukacji obejmują również kształcenie z zakresu edukacji ekologicznej. Uczniowie klas I – III szkoły podstawowej (I etap kształcenia) jak i dzieci wieku przedszkolnego w procesie wychowania i kształcenia poznają wybrane wątki z edukacji ekologicznej, adekwatne do poziomu rozwoju ucznia. Edukacja młodszych dzieci dotyczy głównie kształtowania postaw proekologicznych, zachowań przyjaznych środowisku i innemu człowiekowi. W nowym opracowaniu podstawy programowej wszystkie treści związane z edukacją ekologiczną zostały w sposób harmonijny wkomponowane w treści edukacji przedmiotowej na wszystkich etapach kształcenia.

Według nowej podstawy programowej edukacja ekologiczna powinna być prowadzona w środowisku przyrodniczym. Zaleca się prowadzenie zajęć terenowych, gdzie uczniowie mogliby samodzielnie prowadzić badania, obserwacje, analizować wyniki i generować na tej podstawie wnioski, proponować rozwiązania zaistniałych i dostrzeżonych problemów. Ważne jest, by uczniowie poprzez działanie i przeżywanie samodzielnie dochodzili do wiedzy.

Poniżej zaprezentowano opis tematów zajęć z edukacji ekologicznej, ze szczególnym uwzględnieniem zasad postępowania z odpadami (segregacja i recykling), standardów selektywnej zbiórki (co i jak zbierać) oraz możliwości twórczego przetworzenia poszczególnych typów surowców. Opisy zawierają załączniki w postaci przydatnego do przeprowadzenia zajęć materiału ikonograficznego (prezentacje PowerPoint). Wybrane treści opisanych zagadnień edukacji ekologicznej mogą być osadzone w wymaganiach szczegółowych takich przedmiotów jak: historia i społeczeństwo (II etap), wiedza o społeczeństwie (III etap), etyka (I, III i IV etap), zajęcia techniczne (II etap), wychowanie fizyczne (IV etap), edukacja dla bezpieczeństwa (II etap), biologia (III etap), chemia (III etap).

Scenariusze zajęć

Jak kupować, aby odpadów nie produkować?

Celem zajęć jest uświadomienie uczniom, że nasze codzienne zakupy mają wpływ na środowisko i są pierwszym krokiem w ograniczaniu ilości odpadów komunalnych.

Uczeń potrafi

- określić problemy związane z gromadzeniem opakowań
- wybrać towary bez zbędnych opakowań
- omówić wady konsumpcyjnego stylu życia
- wyjaśnić zalety wielorazowych toreb na zakupy
- wykorzystać powtórnie obecne w jego otoczeniu zużyte przedmioty i opakowania
- zastosować kodeks dobrych zakupów

Opis zajęć

Nauczyciel prosi uczniów o przyniesienie na lekcję czystych opakowań po produktach spożywczych oraz przemysłowych. Warto przygotować kilka różnych/różnej wielkości opakowań jednego produktu np. soków, ciastek czy szamponów itp. oraz opakowania –plastikowe torby, papier do pakowania, ekologiczne torby na zakupy. Przy pomocy przyniesionych opakowań i klasowych stolików uczniowie inscenizują w klasie dwa sklepy.

Nauczyciel wybiera dwie osoby, które będą pełniły rolę sprzedających i umawia się z nimi, że przy jednym stoliku sprzedający będzie starał się zużywać jak najmniej opakowań (toreb i papieru), a przy drugim jak najwięcej. Kilku uczniów otrzymuje ekologiczne torby na zakupy. Cała klasa przez chwilę bawi się w sklep.

Po zakończeniu zabawy nauczyciel pyta, czym różniły się zakupy. Prosi uczniów o rozłożenie produktów i opakowań na swoich stolikach. Klasa wspólnie wybiera stoliki, na których znalazła się najmniejsza ilość zbędnych opakowań. Nauczyciel pyta, które opakowania uda się wykorzystać ponownie (i w jaki sposób), a które już nie. Pyta o użyteczność ekologicznych toreb. Zwraca uwagę, że dzięki zaplanowaniu zakupów można uniknąć gromadzenia niepotrzebnych produktów i opakowań. Przedstawia klasie Kodeks Dobrych Zakupów (załącznik prezentacja). Może także zaproponować wspólne sformułowanie i zapisanie takiego kodeksu. Następnie nauczyciel prosi o wskazanie, które zasady już są, a które mogą i powinny być stosowane przez uczniów i ich rodziny. Uczniowie swobodnie wymieniają doświadczenia. Po zakończeniu dyskusji uczniowie segregują przyniesione opakowania. W wyznaczonym miejscu w klasie powinny pozostać te, które zostały wskazane przez uczniów jako materiały nadające się do ponownego wykorzystania/przetworzenia.

Zadaniem domowym może być zapisanie (w kl. I–III – w formie rysunków) ustalonego z domownikami Kodeksu Dobrych Zakupów w Moim Domu.

Posegregujmy odpady razem

Celem zajęć jest uświadomienie uczniom, że segregowanie odpadów ma istotny wpływ na środowisko przyrodnicze.

Uczeń potrafi

- określić problemy związane z brakiem segregacji
- wyjaśnić, że największe korzyści dla środowiska niesie ograniczanie nadmiernej konsumpcji
- wskazać, jak segregować odpady
  - zna przeznaczenie kolorowych pojemników i worków na odpady
- wyjaśnić, co to jest recykling

Opis zajęć

Nauczyciel prosi uczniów o przyniesienie na lekcję kartonów lub plastikowych pojemników (średniej wielkości). Przedstawia uczniom worki i fotografie pojemników na odpady, w które wyposażone są domy, osiedla i ulice w danej miejscowości. Omawia zasady segregacji odpadów, zwraca uwagę, że w każdej miejscowości w Polsce przyjęte zostały własne zasady selekcjonowania odpadów. Uczniowie podają pozytywne i negatywne (np. niewystarczająco czytelne oznakowanie, niewygodne usytuowanie pojemników) przykłady korzystania z pojemników do selektywnej zbiórki.

Następnie nauczyciel dzieli klasę na 4 lub 8-osobowe zespoły, których zadaniem jest wykonanie szkolnego/klasowego/domowego zestawu do selektywnej zbiórki odpadów. Kosze powinny być odpowiednio i atrakcyjnie oznakowane: kolorami oraz rysunkami/piktogramami w taki sposób, aby z łatwością mogli z nich korzystać wszyscy np. osoby nie potrafiące czytać lub nie znające języka polskiego.

Uczniowie prezentują i omawiają swoje zestawy. Aby sprawdzić, czy oznaczenia są kompletne i czytelne, zespoły wymieniają się koszami i segregują odpady powstałe podczas zajęć oraz znalezione np. w swoich plecakach. Można także zaprosić kolegów z innej klasy i zaproponować, aby oni także zebrali odpady w swoich salach lekcyjnych i odpowiednio je posegregowali. Po zaakceptowaniu „jakości” wykonanych zestawów uczniowie wspólnie zastanawiają się, w których miejscach w klasie/szkole/domu powinny zostać ustawione kosze. Warto uwzględnić te miejsca, w których uczniowie zauważają problemy. Może jest to szkolny korytarz, stołówka, toaleta? Czy ustawienie dodatkowych, dobrze oznakowanych pojemników rozwiązałoby problem śmiecenia w tych miejscach?

Zadaniem domowym może być wykonanie indywidualnego projektu naklejek na pojemniki oraz sporządzenie listy osób, którym takie naklejki ułatwią selektywne zbieranie odpadów. Naklejka lub wykonany własnoręcznie kosz może być użytecznym i atrakcyjnym prezentem np. dla młodszego rodzeństwa, które niechętnie sprząta śmieci, powstałe podczas zabaw z rówieśnikami.

Ekopomysły na odpady

Celem zajęć jest kształtowanie pozytywnych nawyków związanych z wielokrotnym wykorzystywaniem przedmiotów.

Uczeń potrafi

- określić problemy związane z wytwarzaniem i gromadzeniem odpadów
- zaproponować wykorzystanie obecnych w otoczeniu zużytych przedmiotów do wykonania nowych
- wskazać korzyści ekonomiczne i emocjonalne, związane z własnoręcznym przetworzeniem przedmiotu zużytego w przedmiot nadal użyteczny
- wyjaśnić znaczenie korzystnego dla środowiska stylu życia – przede wszystkim w zakresie konsumpcji dóbr i traktowania odpadów

Opis zajęć

Nauczyciel prosi uczniów o przyniesienie niedużych przedmiotów, które wyrzucają do pojemników na odpady każdego dnia. Mogą to być plastikowe butelki i pojemniki, słonceczki, nakrętki, kartoniki, puszki, rolki pozostałe po zużyciu papieru toaletowego lub kuchennego. Nauczyciel prezentuje fotografie ciekawych przedmiotów, które można wykonać z przyniesionych surowców (załącznik prezentacja), np. piórnik na biurko, pojemnik na płyty CD lub biżuterię, maskotki itp. Proponuje, aby zaprojektować przedmiot do własnego pokoju oraz przedmiot, który uczeń chciałby podarować np. koledze lub rodzicom. Zachęca uczniów, aby wymieniali się pomysłami i przyniesionymi przedmiotami.

Uczniowie prezentują i omawiają swoje pomysły i wykonane przedmioty, informują o ich przeznaczeniu. Wymieniają korzyści, które przynosi twórcze przetworzenie odpadów i wykorzystywanie ich jako surowców. Zwracają uwagę na aspekty korzystne dla środowiska (nie wyrzucamy), ekonomiczne (nie wydajemy pieniędzy na nowe rzeczy), emocjonalne (ceniemy przedmioty wykonane ręcznie, ponieważ mają niepowtarzalny, indywidualny charakter).

Zadaniem domowym jest znalezienie „ekopomysłu” na wykonanie przedmiotu, który może być wykorzystany podczas najbliższego klasowego lub rodzinnego święta.

Dodatkowo

Nauczyciel może poprosić klasę o wykonanie konkretnych przedmiotów np. postaci bohaterów książek lub bajek. Można w ten sposób budować klasowe wystawy tematyczne, zwiane np. z porami roku, świętami. Uczniowie mogą wykonać nawzajem swoje portrety lub przygotować klasowy teatrzyk.

Jakie znalezisko niszczy środowisko?

Celem zajęć jest rozwijanie poczucia odpowiedzialności za stan środowiska oraz uświadomienie, że codzienne czynności, w tym z segregowanie i prawidłowa utylizacja odpadów, mają ogromne znaczenie dla przyrody.

Uczeń potrafi

- wyjaśnić, jakie znaczenie ma dla środowiska cykl życia/rozkład przedmiotów
- wskazać, jak prawidłowo utylizować odpady
- określić problemy środowiska, związane z niewłaściwym postępowaniem z odpadami

Opis zajęć

Nauczyciel prezentuje przyrodniczą mapę danej miejscowości. Prosi uczniów o wytyczenie trasy wycieczki ze szkoły do miejsca, które posiada wyjątkowe walory przyrodnicze. Wędrówka powinna być tak zaplanowana, aby uczniowie mogli prowadzić obserwacje np. w lesie, nad jeziorem, w parku czy kąpielisku. Podczas wędrówki uczniowie fotografują, zapisują (lub rysują) typowe i nietypowe znaleziska. Rejestrują także ilość pojemników na odpady w miejscach, które objęły trasę ich wycieczki. W innym wariantcie – zbierają odpady wytworzone przez człowieka.

Po zakończeniu wycieczki uczniowie prezentują swoje obserwacje i zastanawiają się, które ze znalezionych przedmiotów mają negatywny wpływ na zdrowie i środowisko. Starają się określić zagrożenia z tym związane, np. pozostawianie resztek jedzenia może być szkodliwe dla zwierząt, sznurki lub ostre krawędzie mogą powodować zranienia. Zwracają także uwagę na zanieczyszczenia wód oraz ich skutki. Nauczyciel przekazuje uczniom informacje na temat czasu rozkładu poszczególnych przedmiotów (załącznik prezentacja), które zostały zaobserwowane/znalezione na trasie wycieczki. Uczniowie podsumowują wrażenia z wycieczki i wspólnie ustalają dobre zasady korzystania z miejsc szczególnie cennych przyrodniczo.

Jak wygląda zagospodarowanie odpadów w moim miejscu zamieszkania?

Celem zajęć jest rozwijanie poczucia odpowiedzialności za jakość życia w swoim miejscu zamieszkania oraz uświadomienie korzyści, związanych z segregowaniem, odzyskiem i prawidłową utylizacją odpadów.

Uczeń potrafi

- określić problemy związane z wytwarzaniem i gromadzeniem odpadów
- wskazać „drogę odpadu” w swoim miejscu zamieszkania
- opisać, w jaki sposób zorganizowany jest odbiór odpadów komunalnych

Opis zajęć

Nauczyciel omawia system gospodarki odpadami na terenie danej miejscowości. Stara się wskazać wszystkie podmioty i miejsca, które połączone są „siecią współpracy”. Są to:

- mieszkańcy wytwarzający odpady
- urząd gminy, który organizuje i nadzoruje gospodarkę odpadami
- zakład, w którym znajdują się specjalistyczne instalacje do zagospodarowania odpadów
- miejsca, w których można oddać niektóre z odpadów problemowych (np. baterie, leki)
- specjalistyczne samochody do przewożenia odpadów
- punkty selektywnej zbiórki odpadów komunalnych, do którego wszyscy mieszkańcy bezpłatnie mogą oddawać odpady problemowe
- miejsca przy domach i osiedlach, w których ustawione są pojemniki do selektywnej zbiórki odpadów

Uczniowie wspólnie oglądają film „Droga odpadu”, a następnie rysują schematyczną „mapę odpadową w mojej miejscowości”, na której zaznaczają miejsca zbiórki odpadów problemowych oraz nazwy firm i instytucji zajmujących się ich odbiorem. Zadaniem domowym uczniów jest opracowanie mapki indywidualnej, w której każdy przedstawi drogę odpadu ze swojego miejsca zamieszkania aż do zakładu zagospodarowania. Nauczyciel powinien zachęcić uczniów do konsultacji z rodzicami i oznaczenia konkretnych miejsc (adresów) usytuowania pojemników, z których korzysta rodzina oraz adresów miejsc, do których oddaje odpady problemowe.

Dodatkowo

Nauczyciel może zorganizować wycieczkę do zakładu zagospodarowania, gdzie uczniowie dowiedzą się, w jaki sposób zagospodarowywane są odpady pochodzące z ich miejscowości. Może także zorganizować spotkanie z pracownikiem wydziału środowiska urzędu gminy lub firmy zajmującej się odbiorem odpadów od mieszkańców.

Śmieci czy dzieła sztuki?

Celem zajęć jest kształtowanie proekologicznych postaw oraz twórczych nawyków, związanych z otoczeniem i życiem codziennym.

Uczeń potrafi

- wskazać konieczność podejmowania nie tylko konkretnych (segregacja), ale i twórczych działań, związanych z ochroną środowiska
- podejmować i realizować nietypowe działania, służące ochronie środowiska w jego miejscu zamieszkania
- wskazać wartości przyrodnicze oraz kulturowe swojego miejsca zamieszkania

Opis zajęć

Nauczyciel wraz zainteresowaną grupą uczniów przygotowuje regulamin konkursu „Śmieci czy dzieła sztuki”. Regulamin powinien obejmować m.in. warunki uczestnictwa, terminy, nagrody, kryteria oceny prac. Celem konkursu jest wyłonienie najciekawszych prac o charakterze malarskim i rzeźbiarskim, które będą twórczą odpowiedzią na hasło „Moja wieś” lub „Moje miasto”. Ważne, aby do konkursu mogli zgłaszać się uczniowie z różnych klas. Prace powinny być zatytułowane, a ich tematyka – nawiązywać do przyrody, historii lub współczesności wybranej miejscowości. Wyboru można dokonać, kierując się dostępnym na stronach urzędów gmin zestawieniem atrakcji, zabytków lub przyrodniczymi opisami miejsc.

Prace wykonywane mogą być indywidualnie lub zespołowo. Warunkiem koniecznym jest maksymalne wykorzystanie materiałów odpadowych. Uczniowie mogą wykorzystać niepotrzebne/znalezione przedmioty o charakterze artystycznym (obrazy, rzeźby, stare pocztówki, fotografie etc.) i poddać je procesowi estetyzacji/renowacji. Jury konkursu kwalifikuje prace do szkolnej wystawy. Organizatorzy przygotowują wystawę oraz wernisaż, na którym wręczone zostaną dyplomy, wyróżnienia i nagrody, a autorzy nagrodzonych prac podzielą się informacjami, dotyczącymi wyboru tematu oraz materiałów, z których odpadowe dzieła sztuki zostały wykonane.

Dodatkowo

Konkurs może odbywać się cyklicznie, wzbogacając np. szkolną świetlicę. Najlepsze prace mogą być eksponowane w urzędach, bibliotekach czy domach kultury...

Zabawki i rzeczy dobrej jakości

Celem zajęć jest kształtowanie dobrej komunikacji i współpracy oraz proekologicznych nawyków w życiu codziennym.

Uczeń potrafi

- wyjaśnić konieczność podejmowania nie tylko konkretnych (segregacja), ale i społecznych działań, związanych z ochroną środowiska,
- podejmować i realizować nietypowe działania, służące ochronie środowiska w jego miejscu zamieszkania.

Materiały książki, zabawki, maskotki, płyty, inne przedmioty

Opis zajęć

Nauczyciel pyta uczniów o niepotrzebne przedmioty, które znajdują się w jego domu/pokoju. Prosi o podzielenie się refleksją, dotyczącą ich zakupu (czy były potrzebne, może to przedmioty otrzymane w prezencie?). Pyta o jakość i trwałość tych rzeczy, czy mogą one np. przydać się innej osobie. Nauczyciel pyta także o zabawki lub przedmioty, których słaba jakość spowodowała, że zbyt wcześnie stały się one odpadem. Uczniowie przygotowują listy przedmiotów, które mogliby przeznaczyć na kiermasz wymiany. Mogą także sporządzić listy przedmiotów, których potrzebują lub są zainteresowani ich posiadaniem, takie kartki mogą być wywieszane na tablicy ogłoszeń. Podczas kiermaszu uczniowie wymieniają się przedmiotami, ale klasa wcześniej musi ustalić zasady ich wymiany. Może ona odbywać się np. w następujący sposób: uczeń prezentuje daną rzecz, zainteresowani koledzy zgłaszają rzecz na wymianę, „oferent” decyduje, która ze zgłoszonych rzeczy jest mu najbardziej potrzebna. Wymiana nie może być losowa czy przypadkowa, celem jest pozyskanie rzeczy trwałej i potrzebnej. Podlegające wymianie przedmioty: książki, płyty, maskotki, zabawki czy sprzęt sportowy powinny być w dobrym stanie – czyste, nieużyte, naprawione.

Nauczyciel prosi uczniów o przedstawienie przedmiotów, które najbardziej spełniły ich oczekiwania oraz opisanie korzyści związanych z taką wymianą. Klasa wspólnie ustala, czy przedmioty, które pozostały z wymiany, mogą być przekazane do wybranej instytucji, np. przedszkola, szpitala, domu dziecka.

Wymiany można organizować cyklicznie, koncentrując się na wybranym asortymencie np. tylko: książki, sprzęt sportowy, płyty, przybory szkolne, gry komputerowe.

Zgadnij, z czego powstałem

Celem zajęć jest kształtowanie społecznych, twórczych i proekologicznych postaw w życiu codziennym.

Uczeń potrafi

- realizować nietypowe działania, służące ochronie środowiska w jego miejscu zamieszkania

Nauczyciel informuje uczniów, że biorąc udział w szkolnym kiermaszu recyklingowym mogą zgromadzić fundusze umożliwiające np. organizację wycieczki klasowej. Ustala, jakie przedmioty z recyklingu uczniowie są mogą wykonać. Uczniowie przygotowują listę takich przedmiotów. W okresie świątecznym mogą to być m.in ekologiczne choinki np. z kijów od mioteł, tekturowych rolek, zużytych dętek, ekologiczne ozdoby świąteczne, bombki, lampiony ze zużytych stoików, prezenty – broszki i kolczyki ze zużytych klocków lego lub mechanizmów starych zegarków, kalendarze adwentowe ze zużytych opakowań po jogurtach lub uszyte z resztek tkanin torby ekologiczne ze świątecznymi aplikacjami. Uczniowie powinni sami także zaprojektować/wykonać stoisko, na którym będą sprzedawane recyklingowe przedmioty. Podczas kiermaszu zorganizowana może być także zbiórka makulatury, plastiku – nakrętek, puszek aluminiowych itp.

Nauczyciel wraz z uczniami podsumowuje korzyści związane z udziałem w szkolnym kiermaszu recyklingowym, klasa wspólnie decyduje o przeznaczeniu zdobytych funduszy.

Dodatkowe wskazówki: kiermasze recyklingowe powinny towarzyszyć ważnym w życiu szkoły okazjom (Boże Narodzenie, Wielkanoc, Dzień Dziecka, Święto Szkoły, Dzień Ziemi) i służyć celom charytatywnym lub ważnym społecznie.

***Recyklingowe
podwórkowe
gry zespołowe***

Czym są recyklingowe podwórkowe gry zespołowe?

- Gry oparte na wykorzystaniu odpadów i niepotrzebnych rzeczy
  - Gry odwołujące się do gier z lat 70, 80
  - Gry rozwijające umiejętności interpersonalne dzieci: uczące współpracy w grupie i przestrzegania zasad
  - Gry mobilizujące do aktywności fizycznej, pomagające w kształtowaniu u dzieci koncentracji, pamięci, orientacji, spostrzegawczości, refleksu, samodzielności
-
- Poniżej pokazujemy kilka gier zespołowych, które łączą w sobie elementy rywalizacji oraz edukacji z zakresu gospodarki odpadowej
  - Gry pokazują jak niewielkim kosztem można zaangażować grupę do wspólnej zabawy, jednocześnie umożliwiając przekazywanie poprzez zabawę/rywalizację treści edukacyjnych dotyczących właściwego postępowania z odpadami
  - Gry mogą być poprzedzone warsztatami, podczas których grupa wspólnie wykonuje niezbędne do gry elementy
  - Gry mogą być rozgrywane zarówno wśród dzieci jak i w zespołach mieszanych – wspólnie z rodzicami, np. konkurencje rodzin
  - Czas spędzony na grach i zabawach zespołowych sprzyja rozwijaniu i stymulowaniu pozytywnych zachowań społecznych, interakcji i współpracy

Kapslowy tor wyścigowy

Co potrzebujemy?

Zużyte kapsle, nakrętki, zakrętki od małych stoików, kreda, mazak, taśma przylepna

Zasady gry:

- Gra wykorzystująca kapsle od butelek, plastikowe nakrętki lub zakrętki od stoików.
- Kapsle wprowadzane są w ruch po płaskiej powierzchni za pomocą pstrykania ich palcami.
- Kredą, mazakiem lub taśmą wytyczamy tor, po którym zawodnicy będą prowadzić wyścig.
- Do gry można wykorzystać kapsle obciążone – zalane woskiem lub plasteliną, mogą być spersonalizowane poprzez zdobienie w wymyślny sposób.

Wyścig

Podstawowa odmiana gry w kapsle. Zawodnicy pstrykają na zmianę swoje kapsle, wygrywa ten, kto pierwszy swoimi kapslami pokona tor przeszkód lub wyznaczoną trasę. Wypadnięcie kapsla poza wyznaczoną trasę jest karane cofnięciem ruchu. Z tego powodu przewagę mają kapsle dodatkowo obciążone, trudniej wpadające w niekontrolowane toczenie.

Grę rozgrywa się na podwórkach/boiskach szkolnych – bezpośrednio na asfalcie chodniku lub trawniku.

Tor można narysować mazakiem na odwrocie baneru reklamowego lub dużego plakatu, kredą na chodniku czy asfalcie, patykiem na utwardzonej ziemi.

Odmiany gry w kapsle

Rzut – gracze rzucają kolejno kapsle w stronę ściany. Czyj kapsel będzie bliżej ściany, ten wygrywa i zabiera innym graczom po kapslu.

Zbijak – polega na trafianiu kapsli przeciwnika swoimi lub wybijaniu z ustalonego obszaru gry.

Piłka nożna – są dwie drużyny. Wyznacza się jednego kapsla jako piłkę, piłkarze pstrykają w piłkę by ta trafiła do bramki przeciwnika. Nie ma bramkarzy.

Posegregowane kręgle

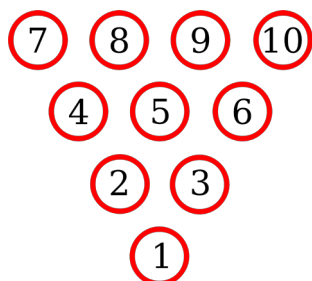
Co potrzebujemy?

10 zużytych butelek PET z nakrętkami
(po napojach 1,5 l lub 2l), mazaki, piłka

Ilość uczestników max. 10 osób

Zasady gry

- Butelki należy obciążyć wodą lub piaskiem
- W zależności od stopnia trudności i wagi piłki do zbijania butelki napełniamy całe lub do połowy
- Butelki należy ponumerować od 1 do 10
- Butelki należy ustawić w trójkąt wg schematu:

Gracz ma za zadanie strącić je w jak najmniejszej liczbie rzutów.
Gra składa się z dziesięciu rund dla każdego gracza.
Na początku każdej rundy butelki są ponownie ustawiane.
W każdej rundzie gracz ma dwa rzuty.
Runda kończy się gdy zawodnik strąci wszystkie butelki, bądź skończą mu się rzuty.
Za każdą strąconą butelkę gracz dostaje 1 punkt.

Wyjątki

„strike” – gracz otrzymuje 10 punktów + liczbę punktów równej liczbie kręgli strąconych w dwóch następnych rzutach.

Przykład: zawodnik w pierwszej rundzie zdobył strike, w drugiej rzucił 3 w pierwszym i 6 w drugim rzucie, ma zatem $10 + 3 + 6 = 19$ punktów (łącznie 19 strąconych pinów)

„spare” – gracz otrzymuje 10 punktów + liczbę punktów równej liczbie kręgli strąconych w następnym rzucie.

Oponobieg

Co potrzebujemy? 12 – 20 zużytych opon

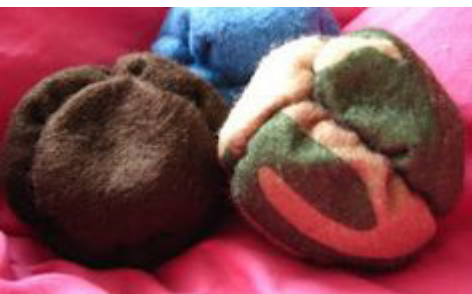
Ilość uczestników 5-10 osób

Zasady gry

- Opony należy ułożyć w dwóch rzędach, jedna przy drugiej z tzw. przesunięciem – drugi rząd opon zaczyna się w miejscu styku opon z pierwszego rzędu.
- Bieg najlepiej przeprowadzić w formie rywalizacji na jednej trasie. Czas biegu należy mierzyć stoperem.
- O zwycięstwie decyduje czas przebycia toru.
- Opony można dodatkowo wspólnie pomalować kolorowymi farbami.

Polarowa zośka

Co potrzebujemy?

- Stara zużyta bluza polarowa
- Woreczek śniadaniowy
- Ziarno lub piasek
- Igła z nitką

Ze starej bluzy polarowej wycinamy koło o średnicy 25 – 30 cm. Do woreczka śniadaniowego wsypujemy piasek lub ziarna grochu i zawiązujemy supeł. Woreczek umieszczamy na środku wyciętego polarowego koła, zawijamy go do środka i zszywamy.

W zośkę można grać na różne sposoby.

W pojedynkę – ćwicząc sztukę podbijania zośki – z czubka grzbietnej części stopy wyrzucamy ją w górę i łapiemy również na stopę.

Zespołowo – konkurując w zawodach „*kto podbije zośkę najwięcej razy*” lub stojąc w kole odrzucając do siebie zośkę – tak, by nie spadła na ziemię. Ten z zawodników, który nie przyjmie zośki przez co upadnie ona na ziemię, odpada. Wygrywa ten, kto jako ostatni zostanie w kole.

Jeśli dysponujemy kawałkiem przestrzeni możemy urządzić sobie na nim mini boisko – zaznaczyć 2 bramki w przeciwległych jego końcach i podbijając zośkę zmierzać w kierunku bramki przeciwnika. Kiedy będziemy wystarczająco blisko próbujemy strzelić gola, wykopując zośkę w powietrze wprost do bramki.

***Wielkoforma-
towe gry
planszowe***

Segregujesz – zyskujesz

Co potrzebujemy?

- Plansza do gry o wymiarach 2 m × 3 m
- Pojemniki na odpady/worki do segregacji obowiązujące w gminie
- Zestaw 6 prostokątnych pasków z kartonika oznaczonych numerami od 1 do 6
- Odpady - „reprezentanci” poszczególnych frakcji (plastik, metal, szkło, papier) np. reklamówki foliowe, butelki PET, tetrapaki, gazety, papierki po czekoladzie, opakowania po produktach spożywczych, opakowania po środkach czystości, słoiki itp.
- Odpady problematyczne i wielomateriałowe np. baterie, telefony komórkowe, dzbanki, paski skórzane, talerze, kable itp.

Ilość graczy 1-6, grać mogą pojedyncze osoby lub całe rodziny

Zasady gry

Rozkładamy planszę. Plansza może być rozkładana na każdym podłożu zarówno wewnątrz jak i na zewnątrz pomieszczeń.

Na każdym polu planszy umieszczamy różne zestawy odpadów (pomieszane frakcje). Obok planszy rozstawiamy pojemniki do segregacji pamiętając, by znalazły się tu wszystkie możliwe pojemniki obowiązujące na terenie gminy, tak by gracz mógł właściwie posegregować odpady.

Prowadzący rozpoczyna grę (np. od najmłodszego uczestnika). Zamiast rzutu kostką wykorzystuje przygotowane paski oznaczone numerami, które trzymając zakryte w dłoni, podaje do losowania graczowi.

Gracz kieruje się na pole planszy oznaczone wylosowanym numerem. Jego zadaniem jest umieszczenie wszystkich znajdujących się na tym polu odpadów we właściwych pojemnikach.

Jeżeli na polu znajduje się odpad, którego ze względu na właściwości nie można umieścić w żadnym z pojemników gracz powinien wskazać słownie co należy zrobić z odpadem i odłożyć go na bok planszy (np. do PSZOK, PZON, pojemnik w aptece, pojemnik na baterie w sklepie itp.).

Wygrywa ten, kto właściwie umieści wszystkie odpady ze wszystkich wylosowanych pól w pojemnikach.

Gra na czas

Gracze losują jednocześnie kartoniki z numerami i na hasło „czas start” biegną na wylosowane pola i segregują odpady na czas.

Wygrywa ten, kto ukończy jako pierwszy.

Kapslowy tor wyścigowy

Co potrzebujemy?

- zużyte kapsle
- nakrętki
- małe zakrętki od stoików

Zasady gry

Gra wykorzystująca kapsle od butelek, plastikowe nakrętki lub małe zakrętki od stoików. Kapsle wprawiane są w ruch po płaskiej powierzchni za pomocą pstrykania ich palcami.

Do gry można wykorzystać kapsle obciążone - zalane woskiem lub plasteliną, mogą być spersonalizowane poprzez zdobienie w wymyślny sposób.

Wyścig

Podstawowa odmiana gry w kapsle. Zawodnicy pstrykają na zmianę swoje kapsle, wygrywa ten, kto pierwszy swoimi kapslami pokona tor przeszkód lub wyznaczoną trasę.

Wypadnięcie kapsla poza wyznaczoną trasę jest karane cofnięciem ruchu. Z tego powodu przewagę mają kapsle dodatkowo obciążone, trudniej wpadające w niekontrolowane toczenie.

